

Memo

Datum

18 maart 2025

Zaaknummer

Blad

1 van 1

Aan

Harold Zoet

Kopie aan

5.1.2e

5.1.2e

5.1.2e

Van

5.1.2e .2e

Themateam natuur - biodiversiteit

Onderwerp

Beleid oude bosgroeiplaatsen

Aanleiding

In de Statenvergadering (PS2025-135) is door GS de toezegging gedaan om met een vervolgvorstel te komen met daarin een toelichting op de hoge en lage waarden van oude bosgroeiplaatsen en de criteria daarvoor.

In lijn met deze toezegging stellen wij voor dat GS, PS informeert over de criteria voor beoordeling van de waarden van oude bosgroeiplaatsen. Tevens is het voorstel PS te consulteren over de scenario's voor het vervolgtraject om de bescherming deels los te laten waarbij wij adviseren te kiezen voor scenario 3.

Toelichting

Oude bosgroeiplaatsen in beeld

Een oude bosgroeiplaats is een plek in het landschap waar, tenminste sinds het begin van de 19^e eeuw, al bos aanwezig is. Hierdoor komen in deze bossen nog altijd bijzondere soorten voor (boven- en ondergronds), die zich maar heel beperkt verspreiden vanuit hun huidige vindplaatsen en daardoor elders in jongere bossen ontbreken. Deze oude bossen vormen daarmee een ecologisch venster naar de soortenrijkdom van ons landschap van (ver) vóór 1850, in sommige gevallen tot aan de bossen uit de Middeleeuwen. Behoud en uitbreiding van deze bijzondere biodiversiteit kan dus enkel vanuit deze oude bossen plaatsvinden. Wanneer deze bossen verdwijnen, verdwijnt daarmee ook de biodiversiteit van deze bossen permanent. Het gaat daarmee niet om de leeftijd van de aanwezige bomen maar om de periode waarbinnen er onafgebroken sprake van bos is geweest.

In Nederland wordt het begin van de 19^e eeuw aangehouden als referentie voor oude bosgroeiplaatsen omdat toen het Kadaster is opgericht en de eerste landsdekkende topografische kaart beschikbaar kwam. Daarnaast waren de veranderingen in het landschap vóór 1850 veel minder grootschalig en intensief als daarna waardoor veel bossen uit 1850 ook in de periode daarvoor vaak al lange tijd als bos aanwezig waren.

Wij beschouwen in Gelderland een locatie als oude bosgroeiplaats indien deze is opgenomen op de kaart van oude bosgroeiplaatsen (bijlage bij de omgevingsverordening) en indien het landgebruik sinds 1832 zonder onderbrekingen uit bos heeft bestaand. Een locatie staat op deze kaart als deze volgens de eerste kadastrale kaarten, periode 1811-1832, al bebost was en nu nog bebost is. Het

Datum
18 maart 2025

Zaaknummer

Blad
2 van 4

betreft een indicatieve kaart. Indien een aanvrager van mening is dat sinds 1832 geen sprake is van onafgebroken landgebruik als bos is het aan aanvrager om dit aan te tonen.

N.b. Pels Rijcken hanteert het criteria "is er sinds 1832 wel/geen sprake van onafgebroken landgebruik als bos" bij het in kaart brengen van de waarde van een oude bosgroeiplaats.

Omvang oude bosgroeiplaatsen buiten GNN en Natura2000

De oude bosgroeiplaatsen liggen in Gelderland zowel binnen alsook buiten het GNN (inclusief Natura2000-gebieden). Op basis van geografische informatie, kaartmateriaal, is bepaald dat ca. 2.000 ha aan oude bosgroeiplaatsen buiten het GNN (i.c. ruim 2% van het Gelderse bosareaal) ligt. Dit verspreid over Gelderland.

De waarde van een oude bosgroeiplaatsen verschilt per locatie. Op basis van expert judgement is ingeschat dat ca. 800 – 1.600 ha van de oude bosgroeiplaatsen buiten het GNN zich kenmerkt door uitheemse boomsoorten en ca. 400 ha door inheemse soorten. Daarmee verschillen ze relatief van waarden.

Waardering van oude bosgroeiplaatsen

Ervaringen van gemeenten wijzen erop dat de bescherming die de Omgevingsverordening aan oude bosgroeiplaatsen biedt complicerend kan zijn voor gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. Daarom wordt voorgesteld dat gemeenten de waarden van oude bosgroeiplaatsen bij de voorbereiding van een ruimtelijk plan betrekken door:

1. Een check te doen op het kaartmateriaal om de leeftijd en langdurige aanwezigheid van de bosgroeiplaats te bevestigen.
2. Het nader onderzoeken en in beeld brengen van de oude bosgroeiplaats en de daar aanwezige waarden.

Om u een voorstel te geven van de wijze waarop de waarde van oude bosgroeiplaatsen worden vastgesteld in het nader onderzoek, verwijzen we naar de ordening van oude bosgroeiplaatsen zoals opgesteld door R.J. Bijlsma & H.G.J.M. Koop (2022)¹. Hierbij wordt op vier niveaus de waarden oude bosgroeiplaatsen onderverdeeld. Het eerste niveau betreft de huidige boomsoortensamenstelling daar dit een ecologische kernwaarden is (zie tabel 3.2). Om recht te doen aan specifieke lokale omstandigheden worden ook de andere niveaus bij het onderzoek betrokken. Het betreft:

1. omvang, landschappelijke context en (historische) samenhang;
2. karakteristieke (relict)populaties van bosplanten; en
3. historische terreinkenmerken, natuurlijk reliëf en bodemfauna.

Voor de verder beschrijving van deze niveaus welke gemeenten kunnen gebruiken voor het in beeld

¹ Bijlsma, R. J., and H. G. J. M. Koop. Oudebosgroeiplaatsen in de provincie Utrecht: Ecologische onderbouwing en begrenzing. No. 3152. Wageningen Environmental Research, 2022.

Datum
18 maart 2025

Zaaknummer

Blad
3 van 4

brenge van de ecologische waarden zie bijlage 1.

Tabel 3.2 overgenomen uit R.J. Bijlsma & H.G.J.M. Koop, 2022. Ordening van de verschillende typen oude bosgroeiplaatsen.

Status	Statuscode	Omschrijving
Hoog	1	Inheems loofbos met continuïteit in voorkomen vanaf 1832 (oudbos=1 of 7), met een check op de afwezigheid van uitheems loofbos (afwezigheid van bosstat=6).
	2	Inheems loofbos ontwikkeld op 'rijke' heide (veelal heide met struiken/strubben) volgens de kadastrale kaart van 1832 (oudbos=2), met een check op de afwezigheid van uitheems loofbos (afwezigheid van bosstat=6).
Midden	3	Inheems loofbos ontwikkeld uit dennenbos volgens de kadastrale kaart van 1832 (oudbos=3), met een check op de afwezigheid van uitheems loofbos (afwezigheid van bosstat=6).
	4	Grove dennenbos op een oude loofbosgroeiplaats (oudbos=4), met een check op hoofdboomsoort grove den (aanwezigheid bosstat=4).
	5	Grove dennenbos op een oude grove-dennengroeiplaats (oudbos=5), met een check op hoofdboomsoort grove den (aanwezigheid bosstat=5).
Laag	6	Overige uitheemse loof- en naaldboomsoorten op oude loofbosgroeiplaatsen (aanwezigheid bosstat=6 of 8).
	7	Overige uitheemse loof- en naaldboomsoorten op oude grove-dennengroeiplaatsen (aanwezigheid bosstat=7 of 9).

Vervoltraject

In het vervoltraject om de bescherming van oude bosgroeiplaatsen los te laten zijn er drie scenario's mogelijk. Deze verschillen onderling in de mate van eenvoud en sturing door de provincie.

1. Gemeenten vrij laten om de beschermingsstatus over te nemen

Met dit scenario is het aan gemeenten om de bescherming van oude bosgroeiplaatsen buiten GNN en Natura 2000 wel of niet over te nemen.

- De omgevingsverordening wordt aangepast waarbij de beschermingsstatus van alle oude bosgroeiplaatsen buiten GNN en Natura 2000 wordt beëindigd.
- Als onderdeel van de wijzigingsprocedure wordt een participatietraject met gemeenten opgestart waarbij gemeenten worden geïnformeerd over het voornemen tot aanpassing van de verordening. Gemeenten worden gevraagd om binnen 3 maanden aan te geven of zij voornemens zijn de bescherming van oude bosgroeiplaatsen op te nemen in hun (nog) op te stellen omgevingsplan, of er behoefte is aan een toetsingskader, er behoefte is aan een ruimere overgangstermijn. Dit laatste gezien het feit dat gemeenten tot eind 2031 de tijd hebben om hun bestemmingsplannen om te zetten in omgevingsplannen en dat het opstellen of aanpassen van een omgevingsplan een proceduretijd van ca. 1-1,5 jaar vergt.
- Gemeenten kunnen daarbij gebruik maken van boven beschreven methode om de waarde van een oude bosgroeiplaats vast te stellen indien zij de bescherming van oude bosgroeiplaatsen willen overnemen.
- De wensen-en-bedenkingen procedure in de periode tot aan besluitvorming over de wijziging van de omgevingsverordening (ergens in 2026) buiten toepassing te laten.

Datum
18 maart 2025

Zaaknummer

Blad
4 van 4

Gemeenten verplichten beschermingsstatus beperkt over te nemen

Met dit scenario worden gemeenten, via een instructieregel, verplicht de bescherming van oude bosgroeiplaatsen buiten GNN en Natura 2000 met hoge waarden over te nemen in hun omgevingsplan.

- De omgevingsverordening wordt aangepast waarbij de beschermingsstatus van oude bosgroeiplaatsen met lage en midden waarden buiten GNN en Natura 2000 wordt beëindigd.
- Onderdeel van de wijziging vormt het opnemen van een instructieregel voor gemeenten in de omgevingsverordening waarmee zij worden verplicht regels die strekken tot de bescherming van oude bosgroeiplaatsen met hoge waarden op te nemen in hun omgevingsplan.
- Als onderdeel van de wijzigingsprocedure wordt een participatie traject met gemeenten opgestart waarbij gemeenten worden geïnformeerd over het voornemen tot aanpassing van de verordening. Gemeenten worden gevraagd om binnen 3 maanden aan te geven of er behoefte is aan een ruimere overgangstermijn. Dit laatste gezien het feit dat gemeenten tot eind 2031 de tijd hebben om hun bestemmingsplannen om te zetten in omgevingsplannen en dat het opstellen of aanpassen van een omgevingsplan een proceduretijd van ca. 1-1,5 jaar vergt.
- Het toetsingskader maakt onderdeel uit van de instructieregel en dient als hulpmiddel om gemeenten een handvat te bieden de waarden van een oude bosgroeiplaats vast te stellen.
- De wensen-en-bedenkingen procedure in de periode tot aan besluitvorming over de wijziging van de omgevingsverordening (ergens in 2026) buiten toepassing te laten.

2. Beschermingsstatus in omgevingsverordening beperken

Met dit scenario wordt de bescherming van oude bosgroeiplaatsen via de omgevingsverordening beperkt tot oude bosgroeiplaatsen met hoge waarden.

- De omgevingsverordening wordt aangepast waarbij de beschermingsstatus van oude bosgroeiplaatsen met lage en midden waarden buiten GNN en Natura 2000 wordt beëindigd.
- Als onderdeel van de wijzigingsprocedure worden gemeenten geïnformeerd over het voornemen tot aanpassing van de verordening.
- Indien een oude bosgroeiplaats een belemmering vormt bij een ruimtelijke ontwikkeling vormt het toetsingskader een verplicht onderdeel om de waarden van de oude bosgroeiplaats vast te stellen.
- De wensen-en-bedenkingen procedure in de periode tot aan besluitvorming over de wijziging van de omgevingsverordening (ergens in 2026) buiten toepassing te laten.

Vanuit oogpunt van eenvoud voor gemeenten adviseren wij u scenario 3.

N.b.: Pels Rijcken onderschrijft dat scenario 3, waarbij indien sprake is van een ruimtelijke ontwikkeling die wordt belemmerd door een oude bosgroeiplaats, de bewijslast van de waarden daarvan bij de initiatiefnemer komt te liggen, juridisch uitvoerbaar is.